

KLAGANDE

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

God man: [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

MOTPART

Socialnämnden i Falkenbergs kommun
311 80 Falkenberg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 25 oktober 2017 i mål nr 5162-17, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar att han ska beviljas ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för 13 timmars tillfälligt utökad dubbelassistans i samband med en orienteringstävling den 14 januari 2017. Han anför följande. Att inte få dubbelassistans för deltagandet i orienteringstävlingen begränsade hans möjligheter till viktig fysisk träning och social gemenskap. Det begränsade också hans rätt att få leva som alla andra. Resonemanget om att det handlar om en disponering av redan beviljade timmar är felaktigt.

Socialnämnden i Falkenbergs kommun anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Av utredningen framgår att [REDACTED] för den i målet aktuella tidsperioden av Försäkringskassan är beviljad assistansersättning beräknad efter ett behov av dubbelassistans med i genomsnitt sju timmar och 40 minuter per vecka för fritidsaktiviteter, inhandling och sjukvårdskontakter samt ett behov av dubbelassistans med 50 timmar för fritidsaktiviteter under sommarhalvåret. Mot bakgrund av dessa omständigheter anser kammarrätten att [REDACTED] inte hade behov av att delta i den aktuella orienteringstävlingen för att tillförsäkras goda levnadsvillkor. Överklagandet ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Gertrud Forkman

Birgitta Henriksson

Ida Sigte
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 3

DOM
2017-10-25
Meddelad i GöteborgMål nr
5158-17,
5162-17**KLAGANDE**

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

God man: [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

MOTPART

Socialnämnden i Falkenbergs kommun
311 80 Falkenberg

ÖVERKLAGADE BESLUT

Socialnämndens båda beslut den 11 april 2017

SAKEN

Tillfällig utökning av personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandena.

Förvaltningsrätten beslutar med stöd av 43 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen att sekretessen enligt 28 kap. 1 § samma lag ska bestå för de uppgifter om enskilda hälsotillstånd och andra personliga förhållandens som lagts fram vid domstolens förhandling inom stängda dörrar och som inte tagits in i denna dom.

Dok.Id 497965

Postadress Box 53197 400 15 Göteborg	Besöksadress Sten Sturegatan 14	Telefon 031 - 732 70 00 E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se www.forvaltningsrattenigoteborg.domstol.se	Telefax 031 - 711 78 59	Expeditionstid måndag–fredag 08:00–16:00
---	---	--	-----------------------------------	---

BAKGRUND

██████████ (██████████) har ansökt om ekonomiskt stöd för skäligen kostnader för tillfällig utökning av personlig assistans i en omfattning av 31 timmar under december månad 2016 samt i en omfattning av 13 timmar vid en orienteringstävling i Borås den 14 januari 2017.

Socialnämnden i Falkenbergs kommun (nämnden) avslog ██████████ ansökningar med i huvudsak följande motivering. ██████████ möjligheter till fritidsaktiviteter och utflykter är tillgodosedda genom redan beviljad assistansersättning och han tillförsäkras därför goda levnadsförhållanden oberoende av deltagande vid orienteringstävlingen i januari 2017. Avseende behovet av extra dubbelassistans i december 2016 till följd av försämrad psykisk status hos ██████████ kan konstateras att hshnd lägenhet är bostadsanpassad av kommunen. Samtliga fönster i lägenheten är utbytta till glas som inte kan krossas och även glas, muggar, tallrikar m.m. är av plast för att minska riskerna. Dubbelbemanning under dygnets alla vakna timmar kan beviljas först när det är styrkt att det föreligger ett kontinuerligt, omfattande och helt oförutsett behov av dubbelbemanning som inte kan tillgodoses på annat sätt. Personlig assistans i form av dubbelassistans beviljas normalt inte för tid som inte är ett led i det personliga stödet. Det är vidare inte styrkt att det föreligger allvarliga hälsorisker. ██████████ behov av dubbelassistans är tillgodosett genom beviljad assistansersättning från Försäkringskassan och han är tillförsäkrad goda levnadsvillkor.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar, genom sin gode man, att han ska beviljas sökt ekonomiskt stöd för tillfällig extra dubbelbemanning under december månad 2016 respektive under januari 2017.

Nämnden anser att överklagandena ska avslås.

Förvaltningsrätten har hållit muntlig förhandling i målen.

VAD PARTERNA ANFÖR

██████████

Dessvärre uppstår behovet av dubbelassistans ibland då han mår psykiskt dåligt på grund av sin funktionsnedsättning. Under december 2016 var han stressad och mådde dåligt varför han var i behov av utökad dubbelassistans. Då större högtider är laddade är det ofta i samband med dessa som hans mående blir sämre. Denna lösning har tidigare använts sedan lång tid tillbaka och även när nämnden var utförare. Konsekvenserna av att inte använda dubbelassistans är att han kan hamna i ett tillstånd där han riskerar att orsaka materiella skador och utsätta sin egen och personalens hälsa för fara. Då han kan bli stressad av för mycket personal försöker man återgå till enkelbemanning så snabbt som möjligt. När han mår dåligt och riskerar att skada sig själv och andra uppnår han inte goda levnadsvillkor.

Genom att inte bevilja dubbelassistans för deltagande i orienteringstävlingen fräntas han rätten att delta i samhället. Personalgruppen och hans gode man har lagt ner ett enormt arbete för att få honom att klara av denna fysiska aktivitet. Han är i behov av dubbelassistans för att uppnå goda levnadsvillkor. Han har även ansökt om utökad dubbelassistans hos Försäkringskassan då det finns ett regelbundet behov.

Nämnden

██████████ är av Försäkringskassan beviljad tid för dubbelassistans varje vecka. Han är även beviljad 50 timmar extra dubbelassistans för fritidsaktiviteter

under sommarhalvåret. [REDACTED] möjlighet till fritidsaktiviteter är tillgodosedda genom redan beviljad assistansersättning. Han är, oberoende av orienteringstävlingen, tillförsäkrad goda levnadsvillkor. Det föreligger inte sådana hälsorisker att dubbelbemanning för december månad 2016 ska beviljas. Det är inte styrkt att det föreligger ett kontinuerligt, omfattande och helt oförutsett behov av dubbelbemanning som inte kan tillgodoses genom de timmar [REDACTED] redan beviljats.

Vittnesförhör med [REDACTED]

Vittnesförhör har på [REDACTED] begäran hållits med [REDACTED]. Han har uppgett i huvudsak följande. Han har arbetat med [REDACTED] i snart nio år. [REDACTED] medicinska tillstånd medför att det är mycket krävande att arbeta med honom. Orienteringen har varit ett sätt att ge [REDACTED] ett bättre liv och ett sätt att ge honom ett socialt sammanhang. Orienteringen har haft stor effekt och gett honom bättre levnadsvillkor. Den har reducerat hans stress och även medfört att de perioder han mår sämre är mer sällsynta. [REDACTED] är traumatiserad av händelser i barndomen som är kopplade till Borås. Utöver själva orienteringen var därför syftet att avdramatisera Borås för [REDACTED]. De timmar som [REDACTED] beviljats dubbelbemanning för fritidsaktiviteter går åt varje vecka och personal ställer ofta upp och arbetar gratis. Det finns ingen möjlighet att hushålla med timmarna för att kunna delta på orienteringstävlingar.

Vittnesförhör med [REDACTED]

Vittnesförhör har på [REDACTED] begäran hållits med [REDACTED]. Hon har uppgett i huvudsak följande. Hon har arbetat med [REDACTED] i tolv år. Han är mycket komplicerad att arbeta med och han kan bli utåtagerande när han blir stressad. För att få ner hans stressnivå är han i behov av att aktiveras och då behövs ofta dubbelbemanning för att genomföra detta. De större högtiderna,

som påsk och jul, är laddade för [REDACTED] och han är då ofta i behov av dubbelbemanning för att få ner sin stressnivå. Under december 2016 mådde [REDACTED] i perioder dåligt och det var därför behövt att under kortare perioder kalla in extra personal. Då [REDACTED] kan bli stressad av för mycket personal försöker man att gå ifrån dubbelbemanning så fort som möjligt när hans stressnivå minskat. Det hade inte gått att ensam få ner [REDACTED] stressnivå vid de tillfällen då en extra personal kallades in.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Personer som anges i 1 § LSS har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1-9 samma lag, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv (7 § LSS).

Verksamhet enligt LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkoren och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen (5 § LSS).

Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, är en av de insatser som kan komma ifråga (9 § 2 LSS).

Med personlig assistans avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä

av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats för andra personliga behov, om de inte tillgodoses på annat sätt (9 a § LSS).

Av förarbetena framgår bland annat att insatserna enligt LSS bör utformas så att de svarar mot den enskildes aktuella situation. Om behov tillfälligt uppstår av en utökning av assistansinsatserna bör behovet av utökad assistans prövas av kommunen inom ramen för LSS. Vid bedömningen av om den enskilde har behov av en viss insats måste jämförelser göras med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder (prop. 1992/93:159 s. 50, 70, 172 och 177).

Utredningen

Av läkarintyg framgår att [REDACTED] är påtagligt funktionsnedsatt och har personlig assistent dygnet runt. Vid ökad stress eller kontakt med nya miljöer kan han bli orolig, utåtagerande och aggressiv i form av exempelvis slag, skrik, skadegörelse och självskadebeteende.

[REDACTED] är av Försäkringskassan beviljad assistansersättning med i genomsnitt 149,42 timmar per vecka, varav 7 timmar och 40 minuter avser dubbelassistans. Utöver detta är han beviljad 50 timmar dubbelassistans för fritidsaktiviteter under sommarhalvåret.

Förvaltningsrättens bedömning

Ansökningarna avser retroaktiv ersättning för skäliga kostnader för dubbelassistans. Då ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig

assistans kan utgå retroaktivt anser förvaltningsrätten att det finns skäl att pröva målet i dess helhet (se RÅ 2005 ref. 85).

Det är i målet ostridigt att [REDACTED] tillhör personkretsen i LSS. Han är sedan tidigare beviljad personlig assistans med i genomsnitt 149,42 timmar i veckan, varav 7 timmar och 40 minuter avser dubbelassistans. Utöver detta är han beviljad 50 timmar dubbelassistans för fritidsaktiviteter under sommarhalvåret.

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] på grund av sin funktionsnedsättning vid ökad stress och kontakt med nya miljöer kan bli orolig, utåtagerande och aggressiv. Huvudregeln vad gäller dubbelassistans är att sådan tid endast beräknas utifrån den faktiska arbetsinsats som den andra assistenten utför. Det finns dock möjlighet att beviljas dubbelassistans även för övrig tid om det annars skulle vara förenat med allvarliga hälsorisker för den enskilde (se Kammarrätten i Stockholms dom den 13 oktober 2008 i mål nr 3219-08).

[REDACTED] har anfört att han på grund av dåligt psykiskt mående varit i behov av dubbelassistans under december 2016. Förvaltningsrätten har ingen anledning att ifrågasätta att [REDACTED] mått psykiskt dåligt under den i målet aktuella perioden. Mot bakgrund av utredningen i målet och det som framkommit vid den muntliga förhandlingen kan det dock inte anses styrkt att han haft större behov av dubbelassistans än vad han redan är beviljad. Vid den muntliga förhandlingen har framkommit att de perioder då [REDACTED] mår dåligt och är i behov av extra personal blivit allt färre och att de oftast sammanfaller med större högtider. Det kan därför inte heller anses styrkt att det föreligger ett kontinuerligt, omfattande och helt oförutsett behov av dubbelbemanning. Det saknas därför förutsättningar att bevilja dubbelassistans utöver den tid han redan är beviljad. [REDACTED] tillförsäkras

goda levnadsvillkor genom redan beviljad assistansersättning. Nämndens beslut i denna del var därför riktigt.

Avseende ansökan för januari 2017 har [REDACTED] anfört att hans behov av utökad assistans under den aktuella tävlingen motsvarar 13 timmar. Han är för den aktuella perioden beviljad dubbelassistans med i genomsnitt 7 timmar och 40 minuter per vecka för fritidsaktiviteter, inhandling och sjukvårdskontakter. Beslutet om dubbelassistans är beviljat utifrån att behovet olika veckor kan variera.

Vid en samlad bedömning anser förvaltningsrätten att de behov som uppstod under den aktuella orienteringstävlingen tillgodoses genom redan beviljad dubbelassistans. Vad [REDACTED] anfört ändrar inte bedömningen. Utredningen ger inte stöd för annat än att [REDACTED] är tillförsäkrad goda levnadsvillkor genom redan beviljad dubbelassistans.

Sammanfattningsvis konstaterar förvaltningsrätten att det inte framkommit annat än att [REDACTED] uppnår goda levnadsvillkor genom den dubbelassistans han beviljats assistansersättning för. Det åligger honom att disponera denna dubbelassistans på så sätt att det bäst täcker hans behov. Om det hypotetiskt sett över tid visar sig att beviljad dubbelassistans inte räcker för att han ska uppnå goda levnadsvillkor är det, utifrån de behov det nu ansökts om extra timmar för, snarast fråga om att assistansersättningen behöver höjas. Vidare kan konstateras att omvårdnadsgivarna runt [REDACTED] otvivelaktigt gör utomordentliga ansträngningar för att ge honom så hög livskvalité som möjligt, men enligt förvaltningsrättens mening går dessa ansträngningar i nu aktuella delar utöver vad som kan betraktas som goda levnadsvillkor. Nämndens beslut att inte bevilja tillfälligt utökad assistans för december månad 2016 samt för orienteringstävlingen i januari 2017 var därför riktiga. Överklagandena ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1 B)

Kristian Karlemon

Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Lars Kopp, Solveig Svensson och Birgitta Berntsson deltagit.

Föredragande i målet har varit förvaltningsrättsnotarien Jonas Persson.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.